

סופו נעוץ בתחילתו – לפרשיות וזאת הברכה ובראשית

אנו נמצאים בעיצומם של ימים מיוחדים ימי שמחת חג הסוכות שמהולים בשמחה לאומית של חזרתו של החייל החטוף שכולנו התפללנו לשלומו. משמעותו של חג – היא מעגל חוזר במעגל השנה, כמו המחוגה שיוצרת לנו את העיגול. וכך גם חוזר ב"ה החייל לביתו ולמשפחתו. בשבת שבחג הסוכות קראנו את מגילת קוהלת שאחד המסרים המרכזיים בה הוא החוקיות המחזורית האינסופית שבבריאה, מחזוריות נוראה שכל אדם משתומם למולה, מחזוריות של מוות ולידה של חוק שימור מסה, אנרגיה ותנועה והחידוש הגדול – מחזוריות שבה בורא העולם כפי אמונתנו "עשה ועושה ויעשה את כל המעשים". "דור הולך ודור בא, והארץ לעולם עמדת. וזרח השמש, ובא השמש; ואל-מקומו שואף זורח הוא, שם. הולך, אל-דרום, וסובב, אל-צפון; סובב סבב הולך הרוח, ועל-סביבתיו שב הרוח. כל-הנחלים הלכים אל-הים, והים איננו מלא; אל-מקום, שהנחלים הלכים, שם הם שבים, ללכת... מה-שהיה, הוא שיהיה, ומה-שנעשה, הוא שיעשה; ואין כל-חדש, תחת השמש". (קוהלת א')...

בתום ימי החגים אנו מסיימים את קריאת כל חמשת חומשי התורה ומייד מתחילים לקוראם מחדש ללא הפסק. פרשת וזאת הברכה מהווה נאום סיכום של משה על העבר וברכה וחזיון של העתיד. כך גם ספר בראשית הינו סיפור הבריאה שכבר בתחילתה הושתת העיקרון שלפיו ההתחלה קובעת את הסוף המתחדש.

כך מתארת התורה את בריאתו של האדם: "וַיֵּצֵר ה' אֱלֹקִים אֶת-הָאָדָם, עֹפֶר מִן-הָאֲדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפָּיו, נִשְׁמַת חַיִּים". (בראשית ב') ומתאר רש"י: "צבר עפרו מכל האדמה, מארבע רוחות, שבכל מקום שימות, שם תהא קולטתו לקבורה". הכין לו הקב"ה לאדם בשעת בריאתו את מקום קבורתו, את המקום אליו הוא שב לאחר שנפח בו את נשמתו. "הכל הולך, אל-מקום אחד; הכל היה מן-העֶפֶר, והכל שב אל-הָעֶפֶר" (קוהלת ג').

האם יש סיכוי שהעולם ייגמר לנו פעם כפי שחוזים אקולוגים רואי שחורות ? ניתן לומר על-פי פשוטם של המקראות, שהבורא טבע בעולם חוקי שימור ואיזון חזקים ומה שהיה הוא שיהיה ואין כל חדש... וכאן המקום להדגיש שאין זה אומר שלא יכול להיות גרוע יותר וכמובן, ידוע המדרש המפורסם בקוהלת רבה: "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: "ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן. וכל מה שבראתי בשבילך בראתי". תן דעתך שלא תקלקל ותחריב עולמי, שאם תקלקל אין מי שיתקן אחריך". (קוהלת רבה ז') כולם מכירים את המדרש הזה ונהנים

לצטט אותו, אך לא רבים רואים את ההקשר שלו במקורו. צריך להדגיש שההקשר של המדרש הוא שמעשיו של האדם משפיעים על הבריאה כולה, זאת מכיוון שמטרת הבריאה כולה, היא לאפשר מציאות שבה יוכל האדם לעבוד את האל וכל קלקול רוחני משפיע על המציאות הפיזית...

אולם כאמור, אין הדבר אומר שעזב ה' את הארץ והפקירה בידי האדם. עולם הטבע מושגח על ידי הקב"ה והוא מנווט את איתני הטבע כרצונו. תיאור מעניין לאופן ההשגחה נמצא בכתבי המקובל ר' משה חיים לוצאטו זצ"ל (1707-1746) בספרו דרך-ה':

"והנה שם האדון, ברוך הוא, בטבע כל פקיד, לעמוד על משמרתו ולקיים בגבורה מה שנמסר בידו, ולא ידחה ממשמרתו אלא באותו הסדר שסידר האדון ברוך הוא. דרך משל, שר האילנות ישתדל ויתאמץ להחזיק אילנותיו, ואולם בהיות הגזירה מלפניו יתברך, יחזיק שר הרוח את הרוח כפי מה שיוגזר עליו, ויידחה שר האילנות כפי זה, ויעקרו כפי זה מאילנותיו בכוח הרוח. ויש בדברים האלה הדרגה רבה ופרטיות רב, כי יש המלאכים פקידי הטבע הגשמי, המחזיקים כל חלקי הגשמים (המציאות הגשמית-פיזית) בחוקותיהם הטבעיים, ועליהם שרי גזירות הגמול, המניעים מלאכי הטבע לסובב העניינים לפי הגזירות, וכמה פרטים לפרטים, כפי נפלאות סתרי הנהגתו יתברך..."

אנו חוליה (חלשה?) בשרשרת אינסופית של מחזוריות של טוב ורע שמתנצחים זה בזה, חוליה שתפקידה לתפוס מקום, בצד הטוב של המאבק. מאבק שאולי לא ננצח בו לגמרי, כפי שאיננו מצליחים תמיד להביס את הטרור, אך לפחות נזכה ונהיה בצד הטוב שבו, עד ביאת ימות המשיח.

ולתחושת כאן צריך להזכיר שישנו סוד גדול לפי חכמי הקבלה, סוד שנקרא "סופו נעוץ בתחילתו" בימות המשיח יפקוד ה' את נחש העקלתון שזנבו נעוץ בפיו... שסופו נעוץ בתחילתו. "ביום ההוא יפקד יהוה בחרבו הקשה והגדולה והחזקה, על לוייתן נחש ברח, ועל לויתן, נחש עקלתון; והרג את-התנין, אשר בים" (ישעיהו כ"ז). המאבק בין טוב לרע יסתיים בנצחון הטוב והסיבוב הנצחי של התגברות הכוחות הרעים ייפסק במהרה בימינו אמן.

